

بررسی تحلیل سبک تربیت جنسی خانواده‌های شهر تهران

دکتر مهدی سبحانی نژاد

عضو هیات علمی دانشگاه شاهد

رضا همایی

کارشناس ارشد روانشناسی

حمید علیین

کارشناس ارشد علوم تربیتی

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی سبک تربیت جنسی خانواده‌های شهر تهران بر اساس الگوی کرکلر پرداخته است. روش پژوهش توصیفی و جامعه آماری نیز، شامل کلیه خانواده‌های شهر تهران در سال ۱۳۸۴ بوده‌اند. به منظور نمونه‌گیری، پس از برآورد آماری نمونه، تعداد ۸۵۰ خانواده از شهر تهران با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و طبقه‌ای تصادفی انتخاب شده‌اند. ابزار اندازه‌گیری، پرسش‌نامه ۴۸ سوالی محقق ساخته بر اساس الگوی کرکلر (۲۰۰۰) بوده است. به منظور تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی و آزمون‌های آماری استنباطی چون: «۱ تک متغیره»، «۲ تحلیل واریانس چندمتغیره» و آزمون تعقیبی توکی استفاده شده است.

نتایج بیانگر آن است که: ۱- میانگین میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به حیطه آگاهی‌های جنسی در تربیت جنسی فرزندان، پایین‌تر از سطح متوسط بوده به علاوه «۱ تک متغیره» در خصوص میزان مذکور در سطح $\alpha = 0/05$ و در حد بالاتر از متوسط معنادار نبوده است. ۲- میانگین میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به حیطه اخلاق جنسی در تربیت جنسی فرزندان، پایین‌تر از سطح متوسط بوده به علاوه «۱ تک متغیره» در خصوص میزان مذکور در سطح $\alpha = 0/05$ و در حد بالاتر از متوسط معنادار نبوده

است. ۳. میانگین میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به حیطة آینده جنسی در تربیت جنسی فرزندان پایین‌تر از سطح متوسط بوده به علاوه «۱ تک متغیره» در خصوص میزان مذکور در سطح $P \leq 0/05$ و در حد بالاتر از متوسط معنادار نبوده است. ۴- «F» محاسبه شده در سطح $P \leq 0/05$ مبین وجود تفاوت معنادار در توجه خانواده‌ها به حیطة‌های تربیت جنسی بوده به طوری که بالاترین میانگین میزان توجه در حیطة آینده جنسی و کمترین میزان در حیطة آگاهی‌های جنسی بوده است. ۵- «F» محاسبه شده در سطح $P \leq 0/05$ مبین وجود تفاوت معنادار بین میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به سه حیطة تربیت جنسی بر اساس برخی متغیرهای تعدیل‌کننده چون؛ سطح تحصیلات، سن، سغل و سطح درآمد خانواده بوده و آزمون توکی تفاوت بین گروه‌های مذکور را دقیق‌تر نشان داده است.

واژه‌های کلیدی: تربیت جنسی، خانواده، شهر تهران، الگوی کرکلر.

مقدمه

تربیت رشد تدریجی و هماهنگ همه استعداد‌های آدمی است و در این بین بخش تأثیرگذاری از تربیت، حوزه تربیت جنسی^(۱) با حساسیت و پیچیدگی‌های وسیع آن است (شعاری نژاد، ۱۳۷۶).

تربیت جنسی اقداماتی است که از دوران اولیه زندگی انسان در جهت رشد متعادل و متناسب غریزه جنسی وی صورت می‌گیرد و هدف بنیادی آن؛ آگاه‌سازی جنسی، تکامل رفتارهای جنسی، کمک به اجرای وظایف جنسی، تداوم و بقای نسل و مودت و آرامش در زندگی است (معرفای، ۱۳۷۹).

تربیت جنسی به‌کارگیری شیوه‌هایی برای ایجاد صفات و رفتارهای جنسی سالم و در عین حال زدودن صفات و رفتارهای جنسی ناشایست از مجموعه وجودی انسان است (پورامینی، ۱۳۸۳). باید اذعان داشت، تربیت جنسی ارائه سلسله‌ای از اطلاعات ضروری روانشناختی، جسمانی و دینی در حوزه زمینه‌های جنسی مرتبط با فرد و به همراه آن ارائه اطلاعات و آگاهی‌هایی به وی در زمینه آشنایی بیشتر با خصوصیات جنس مخالف است (بارنز به نقل از دوایی، ۱۳۸۴).

غریزه جنسی از نیازهای ذاتی انسان است به طوری که مازلو این نیاز را در رده نیازهای فیزیولوژیک یا نیازهای حیاتی اولیه قرار داده و معتقد است؛ افراد خودشکوفای اوج لذت جنسی را وسیله دستیابی به وحدت، پیوند و عشق کامل و واقعی می‌دانند (مازلو، ۱۹۷۶، به نقل از واندرماسن^(۱) ۲۰۰۴).

ارضای غریزه جنسی در هر جامعه و مکتب اعتقادی تابع چارچوب‌ها و اصولی است که رعایت آنها برای پیروان الزامی است. افرادی که مراعات چارچوب‌ها و اصول مذکور را نمایند، رفتار بهنجار جنسی نداشته و کسانی که متصف به این دسته از هنجارها باشند را دارای «رفتار جنسی بهنجار» می‌دانند.

نحوه مواجهه با غریزه جنسی به دیدگاه‌ها و اصول حاکم بر جوامع بستگی دارد به طوری که در برخورد با این موضوع، سه دیدگاه عمده؛ تفریطی، افراطی و اعتدال قابل تفکیک می‌باشند. پیروان دیدگاه «تفریطی» نسبت به غریزه جنسی، دیدی منفی داشته و حتی از زناشویی و ازدواج نیز پرهیز نموده و از مسائل جنسی با شرم و گناه یاد می‌کنند. پیروان دیدگاه «افراطی» هر نوع محدودیت بر سر ارضاء غریزه جنسی را مردود شمرده و در آن حد و مرزی را نمی‌شناسند. نهایتاً در دیدگاه «اعتدالی» اعتقاد بر کنترل و هدایت غریزه جنسی و تأمین آن از طرق قانونمند است (مطهری، ۱۳۸۱).

ملاحظه روح حاکم بر جامعه ایرانی که برخاسته از تعالیم عالیہ اسلامی است، مبین آن است که در اسلام به اصل موضوع غریزه جنسی و اعمال متعاقب آن با دید منع نگاه نشد (قائمی، ۱۳۶۴) بلکه در جامعه ایرانی ملاک، دیدگاه اعتدالی است و مقصود از تربیت جنسی در جامعه ایرانی؛ پرورش، تعدیل، کنترل و جهت‌دهی به این نیاز ذاتی انسان است (فرمینی فراهانی، ۱۳۸۳).

اسلام در این حوزه نهایتاً مبتنی بر ازدواج است به طوری که خداوند در آیه ۲۱ سوره روم می‌فرماید؛ «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ (روم، ۲۱) بدین معنی که؛ از نشانه‌های او این‌که همسرانی از جنس خودتان برای شما آفرید تا در کنار آنان آرامش یابید و در میان شما مودت و رحمت قرار داد، در این نشانه‌هایی است برای گروهی که تفکر می‌کنند.»

1. Vandermassen

در سوره اعراف نیز طی آیه ۱۸۹ خداوند در خصوص هدف از ازدواج فرموده است؛ «هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا تَغَشَّاهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيًّا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَثْقَلَتْ دَعَوَا اللَّهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ آتَيْتَنَا صَالِحًا لَنُكَوِّنَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ» بدین معنی که او خدایی است که (همه) شما را از یک فرد آفرید و همسرش را نیز از جنس او قرار داد تا در کنار او بیاساید. سپس هنگامی که با او آمیزش کرد، حملی سبک برداشت که با وجود آن به کارهای خود ادامه دهد و چون سنگین شد، هر دو از خداوند و پروردگار خود خواستند اگر فرزند صالحی به ما دهی، از شاکران خواهیم بود.

اسلام با تأمین غریزه جنسی مخالفتی نداشته بلکه آن را لازمه زندگی توأم با آرامش می‌داند و بقای نسلی انسان را منوط به آن شمرده است (ثابت، ۱۳۸۲). در غالب آیین‌ها، نوعی بدبینی به غریزه و علاقه جنسی یافت می‌شود در حالی که اسلام حدود و مقرراتی برای این علاقه وضع نموده و هرگز این امر را پلید نشمرده است (راسل به نقل مطهری، ۱۳۷۴). پدران و مادران مسئول، نمی‌توانند نسبت به غریزه جنسی فرزندان خود بی تفاوت باشند زیرا، تربیت جنسی از دشوارترین و حساس‌ترین تربیت‌ها بوده که اندک اشتباه و غفلتی در آن ممکن است کودکان را به وادی فساد بکشاند (امینی، ۱۳۸۶). بسیاری از دشواری‌های جنسی بزرگسالی، پایه و اساسی در دوره خردسالی دارند (وار^(۱)، ۱۹۹۹). فعالیت جنسی در اطفال به هرگونه که باشد، می‌تواند موجب تضاد شود، زیرا از یک سو این فعالیت موجب احساس لذت در کودک شده و از طرف دیگر، ترس از تنبیه و سرزنش والدین، اضطراب را در کودک پدید می‌آورد (نتینگ و بارنت^(۲)، ۲۰۰۴).

واندرماسن (۲۰۰۴) تربیت جنسی را از دشوارترین بخش‌های تربیت می‌داند زیرا، از یک طرف دوران نوجوانی همراه با سرکشی غریز جنسی بوده و از سوی دیگر، حجب و حیاء والدین در ارائه اطلاعات جنسی به فرزندان، باعث سردرگمی آنان در مورد این مسئله می‌شود. وی اظهار می‌دارد که در سنین ۱۳ تا ۱۷ سالگی شور و اشتیاق نوجوانان برای کسب اطلاعات جنسی در اوج خود می‌باشد. بنابراین، چنانچه تربیت جنسی به نحو مطلوب اتفاق افتد، نوجوان کنترل و ارضاء هیجانانگیز مذکور را بهتر درک

1. Ware

2. Netting & Burnett

خواهد نمود. وی معتقد است، آموزش مسائل جنسی باید از سنین کودکی توسط اولیاء آغاز و سپس در دوره نوجوانی تکمیل گردد. زمان شروع درک جنسی توسط کودکان بنابر نتایج تحقیقات به عمل آمده طی سال‌های ۹ تا ۱۱ سالگی است.

موريس دبس می‌گوید؛ «تغییرات بلوغ، به معنای اخص کلمه مستلزم تربیت جنسی است ولی هنوز نه در خانواده و نه در مدرسه، به این تربیت اهمیت کافی داده نمی‌شود بنابراین اگر مسئله جنسی را از لحاظ اهمیت در ردیف سایر فعالیت‌های انسانی قرار داده و آن را گناه نشماریم، بسیاری از مشکلاتی که امروز وجود دارد از میان خواهد رفت (دبس، ترجمه کاردان، ۱۳۷۴، ص ۱۰۰). از آنجا که تجربیات جنسی کودک اثرات غیرقابل انکاری بر رفتار جنسی بزرگسالی وی خواهند داشت، باید اذعان نمود هر چقدر والدین در تربیت جنسی کودک، از روش‌ها و برنامه‌های جامع، اصولی و منطقی‌تری استفاده نمایند و به جای سرزنش مطلق و پیوسته، آنان را در این زمینه آگاه‌تر نمایند، تربیت جنسی کامل‌تری پدیدار خواهد شد. تربیت جنسی نیازمند، تدوین برنامه جامع تربیتی برای والدین، متناسب با فرهنگ و مقتضیات جامعه ایرانی است. اکثر خانواده‌های ایرانی در سبک تربیت جنسی فرزندان خود، با مشکلاتی مواجه هستند که از جمله مهم‌ترین آنها تعریف عوامل کلیدی و حیاتی در یک مدل منسجم تربیت جنسی است تا ضمن برآوردن نیازها در این راستا، با حذف تعارض با دیدگاه‌ها و ارزش‌های حاکم بر جامعه، به عفت و سلامت جامعه کمک کرده و راه را برای تعالی افراد هموار کنند.

به رغم جایگاه ویژه تربیت جنسی در مکتب اسلام و اهمیت آن در زندگی فردی و اجتماعی انسان، پاره‌ای شواهد موجود از چالش‌انگیزی موضوع فوق برای خانواده‌های ایرانی حکایت داشته و مبین آن است که موضوع مذکور از اقبال مناسبی در بین آنان برخوردار نیست. انوشه و همکاران (۱۳۸۳) در تحقیق خود نشان داده‌اند، عواملی چون؛ وجود شرم و خجالت در بین دختران، مادران و مریبان، کوتاهی مادران و مریبان، فقدان برنامه مناسب آموزش بلوغ در مدارس، کم‌اطلاعی و شناخت ناکافی دختران، مادران و مریبان بهداشت مدارس از پدیده بلوغ، باعث گردیده تا والدین و مریبان به تربیت جنسی کودکان و نوجوانان (به ویژه دختران) توجه کافی نداشته باشد (انوشه و همکاران، ۱۳۸۳). احمدی (۱۳۸۳) در تحقیق خود به بررسی روابط بین دختران و

پسران قبل از ازدواج پرداخته و این روابط را به دو نوع وضعیت موجود و مطلوب طبقه‌بندی کرده است. وی انواع روابط موجود در جامعه کنونی را شامل؛ برخورد مبتنی بر شناخت و احترام متقابل، برخورد مبتنی بر شرم افراطی، برخورد دستپاچه و هیجان‌زده، برخورد خشک و محدود، برخورد مبتنی بر پرخاشگری، برخوردهای غیرعادی ناپخته و برخورد افراطی می‌داند. همچنین وضعیت مطلوب در روابط دختر و پسر را شامل مقوله‌هایی چون؛ شناخت از واقعیت‌های جنس مخالف، اجتناب از خیال‌پردازی و تصور رؤیایی در مورد جنس مخالف، از بین بردن ترس‌ها، دلهره‌ها، هیجان‌ها، خصومت و خشونت نسبت به جنس مخالف، حفظ خونسردی و صلابت شخصیت به هنگام برخورد با جنس مخالف، برخورد مبتنی بر احترام با مراعات حدود شرعی در مورد محرم، پرهیز از روابط پنهانی با جنس مخالف و مشورت با والدین در این‌گونه موارد، اجتناب از برقراری روابط صمیمانه با جنس مخالف قبل از عقد شرعی و پرهیز از خودنمایی و جلب توجه دانسته است (احمدی، ۱۳۸۳).

هکما^(۱) (۲۰۰۴) معتقد است؛ والدین به علت مسائل اخلاقی به تربیت جنسی فرزندان خود توجه مطلوبی نداشته و فرزندان اطلاعات جنسی خود را از طریق تجربیات خود و یا دوستان کسب می‌نمایند. برخی مربیان مدارس نیز، کنجکاوای در مسائل مذکور را حرکتی زشت به حساب آورده و حاضر به پاسخگویی در این زمینه نمی‌باشند. بنابراین نوجوانان به سختی درگیر تفکرات شخصی خود شده و دچار احساس یأس و سردرگمی می‌شود. کرکلر^(۲) (۲۰۰۰) معتقد است سه عامل اساسی مطرح در برنامه جامع تربیت جنسی خانواده‌ها شامل؛ رشد آگاهی‌های جنسی، اخلاق جنسی و آینده جنسی است. وی در خصوص رشد آگاهی‌های جنسی، رشد آگاهی‌های بهداشتی مرتبط به منظور جلوگیری از بروز بیماری‌های جنسی و مشکلات متعدد جسمی و روحی ناشی از آن، اطلاع‌رسانی در خصوص چگونگی تکامل ارگانیزم‌های جنسی از قبیل قاعدگی در دختران، بلوغ و علائم آن در پسران و نظایر آن را در این حوزه قرار داده است. نوجوانان تحت تأثیر تغییرات جسمانی بلوغ، امکان دارد از دیدن اندام خود لذت برده و در برخی از مواقع نیز امکان دارد، تحت تأثیر محدودیت‌های

1. Hekma

2. Crcler

متأثر از تغییرات جنسی نوظهور از جسم خود تنفر پیدا کند. در این دوران ارائه آگاه‌سازی‌های جامع، به موقع و صحیح از تغییرات جنسی مذکور به نوجوان، می‌تواند در کسب دیدگاه واقع‌بینانه‌تری در وی نسبت به خود و مسائل جنسی مؤثر باشد. در فرآیند آگاه‌سازی به خصوص در آغاز دوران نوجوانی، ایجاد عواطف جنسی مثبت فوق‌العاده برای کسب شروعی مطلوب در این دوره حائز اهمیت است (کرکلر به نقل از مکلارن^(۱)، ۱۹۹۵). در حوزه اخلاق جنسی معتقد است؛ چگونگی برخورد با گزینه جنسی، چگونگی تأمین آن، مهارسازی یا لجام‌گسیختگی و مسائلی از این قبیل باید مورد توجه قرار گیرند. در اخلاق جنسی باید خودکنترلی جنسی در نوجوانان تقویت شود به گونه‌ای که بتواند با رفتارهای منطقی با انگیزه و نیازهای پرفشار جنسی خود کنار آید. رعایت حد اعتدال در مسائل جنسی از جمله موضوعاتی است که در اخلاق جنسی باید به آن توجه شود (کرکلر به نقل از مکلارن، ۱۹۹۵).

آینده جنسی سومین بخش اساسی برنامه تربیت جنسی پیشنهادی کرکلر (۱۹۹۵) می‌باشد در این بخش از برنامه تربیت جنسی، آماده نمودن نوجوان برای زندگی مشترک همراه با عشق و تفاهم در دستور کار برنامه جامع تربیت جنسی قرار دارد. احترام گذاردن نسبت به جنس مخالف، ارزش دادن و پذیرش وی، شناخت احساسات جنس مخالف، یادگیری سبک عشق‌ورزی، یادگیری سبک برقراری ارتباط کلامی و غیرکلامی مطلوب با جنس مخالف و توجه به خواسته‌های وی از جمله زمینه‌هایی است که در این بخش از برنامه مذکور باید مورد توجه و تمرین قرار گیرد تا به وسیله آنها وی را برای یک زندگی مشترک همراه با عشق و تفاهم آماده نمود (کرکلر به نقل از مکلارن، ۱۹۹۵). کرکلر (۲۰۰۰) بیان می‌دارد؛ شواهد حاکی از آن است که در اغلب کشورها تأکید آموزشی بر آگاهی‌های جنسی و همچنین اخلاق جنسی می‌باشد و از موضوع آینده جنسی غفلت می‌شود و همین امر موجب ناتوانی کودکان و نوجوانان در سنین بزرگسالی برای تشکیل زندگی مشترک شاد و خوشبخت خواهد شد (کرکلر به نقل از مکلارن، ۱۹۹۵). راس^(۲) (۲۰۰۰) در خصوص مطالعات انجام شده در کشورهای سوئد و دانمارک گزارش می‌دهد که مدارس بیشترین سهم را در تربیت جنسی کودکان و

1. Maclaren

2. Rus

نوجوانان بر عهده دارند. محتوای آموزشی تربیت جنسی در مدارس این کشورها بر حوزه ارتقاء آگاهی‌های جنسی متمرکز است زیرا، با توجه به شیوع بیماری‌های مقاربتی مسری و کشنده، ارائه و کسب آگاهی‌های جنسی مهم است.

ترکل^(۱) (۲۰۰۴) معتقد است؛ ارائه آگاهی‌های جنسی برای نوجوان باید اندکی زودتر از زمانی که وی با مسائل مذکور به شدت درگیر می‌شود، آغاز می‌شود. والدین اعم از پدر و مادر باید با دقت در رفتارهای فرزندان خود و انطباق اعمال آنها با نشانگرهای دوران بلوغ جنسی، زمان مذکور را برای پسران و دختران تشخیص دهند. در تمامی موارد نوجوانان برای کسب آگاهی‌های جنسی هیجان ویژه‌ای از خود بروز می‌دهند. بنابراین لازم است با برنامه‌ریزی دقیق زمانی و محتوایی، به نحو حساب‌شده‌ای با آنان وارد صحبت شد. محققان معتقدند، آگاهی از اطلاعات جنسی نه تنها نوجوان را برای پذیرش پدیده‌های دوران بلوغ آماده می‌کند که به وی فرصت می‌دهد، آگاهانه با مخاطرات آن به مقابله برخیزد. کالموس^(۲) (۲۰۰۴) معتقد است؛ گفتگو در زمینه مسائل جنسی باید به صورت دو نفری انجام شود. در این ارتباط معتقد است، خصوصی نمودن تربیت جنسی می‌تواند اثرات مطلوب‌تری به دنبال داشته باشد زیرا، فرد می‌تواند با احساس امنیت و آرامش بیشتری در زمینه امور مورد بحث صحبت و طرح سؤال نماید و همچنین، پاسخ‌های متناسب با درک، فهم و مشکل خود دریافت خواهد نمود. لیواس^(۳) (۲۰۰۲) نشان داد در آمریکا بیشترین نقش تربیت جنسی بر عهده مدارس می‌باشد. هرچند برخی خانواده‌ها نقش‌های تربیت جنسی خود را به خوبی ایفاء می‌کنند ولی این جریان عمومیت ندارد. وی معتقد است؛ عدم ارتباط صمیمی بین والدین و فرزندان به خصوص در دوره نوجوانی و از سوی دیگر، احساس شرم و حیا بین آنها موجب می‌گردد، تربیت جنسی معطوف به مدارس گردد.

با عنایت به نکات فوق، هدف اساسی انجام پژوهش حاضر، بررسی سبک تربیت جنسی در خانواده‌های شهر تهران در سه حیطة؛ رشد آگاهی‌های جنسی، اخلاق جنسی و آینده جنسی با استفاده از الگوی کرکلر (۲۰۰۰) بوده است. بر این اساس، پنج سؤال اصلی پژوهش به شرح ذیل طراحی و مورد بررسی واقع شده است:

1. Turkel

2. Kalmuss

3. Lewis

۱- به چه میزان خانواده‌های شهر تهران در تربیت جنسی فرزندان خود به حیطة آگاهی‌های جنسی توجه دارند؟ ۲- به چه میزان خانواده‌های شهر تهران در تربیت جنسی فرزندان خود به حیطة اخلاق جنسی توجه دارند؟ ۳- به چه میزان خانواده‌های شهر تهران در تربیت جنسی فرزندان خود به حیطة آینده جنسی توجه دارند؟ ۴- آیا بین میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به حیطة‌های سه‌گانه تربیت جنسی، تفاوت معنادار وجود دارد؟ ۵- آیا در هر یک از موارد فوق بین نحوه تربیت جنسی فرزندان خانواده‌های شهر تهران بر حسب متغیرهای؛ سطح تحصیلات، سن، شغل، سطح درآمد و محل سکونت والدین تفاوت معنادار وجود دارد؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر با توجه به ماهیت موضوع، سؤال‌ها، ابزار و سبک گردآوری داده‌ها، با روش توصیفی از نوع پیمایشی انجام شده است.

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری پژوهش شامل کلیه خانواده‌های شهر تهران در سال ۸۴ بوده است. پس از انجام مطالعه مقدماتی و تعیین واریانس جامعه با استفاده از فرمول برآورد حجم نمونه معرفی شده توسط سرایی^(۱) (۱۳۷۲)، تعداد ۸۵۰ خانواده از شهر تهران به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند که نهایتاً پس از بررسی پرسش‌نامه‌های تکمیلی، پرسش‌نامه ۷۷۵ خانواده مورد بررسی واقع شده است. به منظور نمونه‌گیری از خانواده‌های شهر تهران از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای و طبقه‌ای تصادفی استفاده شده است. بدین ترتیب که از کل مناطق آموزش و پرورش شهر تهران ده منطقه به‌طور تصادفی با ملاحظه جهات جغرافیایی شمال، جنوب، شرق، غرب و مرکز انتخاب شده سپس، در هر منطقه نیز شش مدرسه به‌طور تصادفی انتخاب شد (از هر دوره دو مدرسه شامل: یک مدرسه دخترانه و یک مدرسه پسرانه). نهایتاً با هماهنگی آموزش و

۱. فرمول مورد استفاده در نمونه‌گیری از این قرار است:
$$n = \frac{Nt^2 s^2}{Nd^2 + t^2 s^2}$$

n = برآورد نمونه، N = تعداد جامعه آماری، t = سطح اطمینان ۹۵٪، S² = پیش‌برآورد واریانس، d = دقت احتمالی مطلوب

پرورش به مدارس انتخاب شده در دوره‌های تحصیلی سه‌گانه مراجعه و به‌طور تصادفی و بر اساس درصد سهم‌های محاسبه شده، دانش‌آموزان انتخاب و پاکت پرسش‌نامه سر بسته جهت تکمیل به وسیله والدین توسط مدیریت مدرسه برای والدین آنان ارسال و بازپس‌گیری شده است.

ابزار اندازه‌گیری

ابزار اندازه‌گیری داده‌ها، پرسش‌نامه ۴۸ سؤالی محقق ساخته با طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت (خیلی زیاد، زیاد، تا حدی، کم و خیلی کم) بوده است. این پرسش‌نامه بر اساس الگوی تربیت جنسی کرکلر (۲۰۰۰) در سه حیطه رشد؛ آگاهی‌های جنسی، اخلاق جنسی و آینده جنسی تهیه گردید. جهت تعیین روایی صوری و محتوایی پرسش‌نامه مذکور، پرسش‌نامه اولیه همراه با الگوی تربیت جنسی کرکلر و فرم بررسی، برای تعدادی از صاحب‌نظران ارسال و از آنان خواسته شد، فرم پرسش‌نامه را بررسی نمایند. میانگین نمره بررسی صاحب‌نظران ۴/۳۷ (در طیف پنج‌ارزشی لیکرت) بوده که بیانگر روایی مطلوب ابزار است. همچنین پایایی ابزار نیز، پس از اجرای مقدماتی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۷ بوده که مبین سطح پایایی مطلوب آن است. به‌منظور اجرای دقیق ابزار پژوهش و دقت در کسب یافته‌های حاصل، به همراه ابزار ارسالی برای هریک از خانواده‌های نمونه پژوهش، نامه‌ای نیز به‌منظور بازشناسی و تفکیک دقیق‌تر سه حیطه مورد بررسی برای آنان گذاشته شده بود تا با کمک نامه همراه و نیز نحوه طراحی منفک مؤلفه‌های سه‌گانه در ابزار پژوهش به راحتی تمامی آنها بتوانند، سبک عملکردی خود را در سه حیطه؛ آگاهی‌های جنسی، اخلاق جنسی و آینده جنسی راحت‌تر و دقیق‌تر بیان نمایند.

روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها

به‌منظور تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها، علاوه بر شاخص‌های آمار توصیفی، پس از بررسی توزیع نرمال بودن داده‌ها و همچنین تجانس واریانس گروه‌های مورد بررسی و اطمینان از آن، بر اساس نوع مقیاس داده‌ها و همچنین، سطوح متغیرها از آزمون‌های آمار استنباطی پارامتریک از جمله: «تک‌متغیری» و «F تحلیل واریانس چندمتغیره» و همچنین آزمون مقایسه زوجی اختلاف میانگین‌ها (توکی) استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

سؤال اول پژوهش عبارت بود از این‌که: به چه میزان خانواده‌های شهر تهران در تربیت جنسی فرزندان خود به حیطه آگاهی‌های جنسی توجه دارند؟ میانگین به دست آمده در زمینه مذکور، عدد $1/8$ با انحراف معیار عدد $1/19 \pm$ بوده است (جدول یک). در تحلیل استنباطی به منظور بررسی معناداری میانگین میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به حیطه آگاهی‌های جنسی (احتمال تمرکز پاسخ‌ها در سطح گزینه متوسط و کمتر از آن) از آزمون «تک متغیره» استفاده به عمل آمده است. «ت» به دست آمده در سطح $\alpha = 0/05$ از مقدار بحرانی جدول کوچک‌تر بوده، بنابراین می‌توان اذعان داشت، میانگین میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به حیطه آگاهی‌های جنسی طی تربیت جنسی فرزندان خود در حد بالاتر از گزینه متوسط به لحاظ آماری معنادار نبوده است (جدول یک).

جدول ۱ - نتایج آزمون تک متغیره، مقایسه میانگین میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به حیطه آگاهی‌های جنسی با سطح متوسط ($m = 3$)

منبع	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	t	مقدار بحرانی ($\alpha = 0/05$)
حیطه آگاهی‌های جنسی	1/8	1/19	6/30	-19/03	1/64

$$H_0: m \leq 3$$

$$H_1: m > 3$$

سؤال دو پژوهش عبارت بود از این‌که، به چه میزان خانواده‌های شهر تهران در تربیت جنسی فرزندان خود به حیطه اخلاق جنسی توجه دارند؟ میانگین به دست آمده در زمینه مذکور، عدد $2/36$ با انحراف معیار عدد $1/17 \pm$ بوده است (جدول دو). در تحلیل استنباطی به منظور بررسی معناداری میانگین میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به حیطه اخلاقی جنسی در تربیت جنسی فرزندان خود (احتمال تمرکز پاسخ‌ها در سطح گزینه متوسط و کمتر از آن) از آزمون «تک متغیره» استفاده به عمل آمده است. «ت» به دست آمده در سطح $\alpha = 0/05$ از مقدار بحرانی جدول کوچک‌تر بوده، بنابراین می‌توان اذعان داشت، میانگین میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به حیطه اخلاق جنسی طی تربیت جنسی فرزندان خود در حد بالاتر از گزینه متوسط به لحاظ آماری معنادار نبوده است (جدول دو).

جدول ۲- نتایج آزمون ۱ تک متغیره، مقایسه میانگین میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به حیطة اخلاق جنسی با سطح متوسط ($m = 3$)

منبع	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	t	مقدار بحرانی ($\alpha = 0/05$)
حیطة اخلاق جنسی	۲/۳۶	۱/۱۷	۶/۱۶	-۱۰/۲۶۹	۱/۶۴

$H_0: m \leq 3$

$H_1: m > 3$

سؤال سه پژوهش عبارت بود از این‌که؛ به چه میزان خانواده‌های شهر تهران در تربیت جنسی فرزندان خود به حیطة آینده جنسی توجه دارند؟ میانگین به دست آمده در زمینه مذکور، عدد ۲/۷۶ با انحراف معیار عدد ۱/۳۱ $\pm$ بوده است (جدول سه).

در تحلیل استنباطی به منظور بررسی معناداری میانگین میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به حیطة آگاهی‌های جنسی در تربیت جنسی فرزندان خود (احتمال تمرکز پاسخ‌ها در سطح گزینه متوسط و کمتر از آن) از آزمون «۱ تک متغیره» استفاده به عمل آمده است. «۱» به دست آمده در سطح $\alpha = 0/05$ از مقدار بحرانی جدول کوچک‌تر بوده، بنابراین می‌توان ادعان داشت، میانگین میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به حیطة آگاهی‌های جنسی طی تربیت جنسی فرزندان خود در حد بالاتر از گزینه متوسط به لحاظ آماری معنادار نبوده است (جدول سه).

جدول ۳- نتایج آزمون ۱ تک متغیره، مقایسه میانگین میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به حیطة آینده جنسی با سطح متوسط ($m = 3$)

منبع	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	t	مقدار بحرانی ($\alpha = 0/05$)
حیطة آینده جنسی	۲/۷۶	۱/۳۱	۶/۹	-۳/۳۷۹	۱/۶۴

$H_0: m \leq 3$

$H_1: m > 3$

سؤال چهار پژوهش عبارت بود از این‌که؛ آیا بین میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به حیطة‌های سه گانه تربیت جنسی، تفاوت معنادار وجود دارد؟ به منظور بررسی وجود تفاوت معنادار بین نتایج ابزار پژوهش در خصوص میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به حیطة‌های سه گانه تربیت جنسی، با توجه توزیع نرمال داده‌های حاصله از آزمون تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شده است. «F» محاسبه شده در سطح $P \leq 0/05$

بیانگر وجود تفاوت معنادار در میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به حیطه‌های سه‌گانه تربیت جنسی بوده است (جدول چهار).

جدول ۴ - نتایج آزمون F میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به تربیت جنسی بر اساس سه حیطه مورد مطالعه

سطح معناداری	F	انحراف معیار	میانگین	شاخص‌های آماری
۰/۰۰۰	۵۶/۴۰۹	۱/۱۹	۱/۸	حیطه تربیت جنسی
		۱/۱۷	۲/۳۶	آگاهی‌های جنسی
		۱/۳۱	۲/۷۶	اخلاق جنسی
				آینده جنسی

آزمون مقایسه زوجی اختلاف میانگین‌ها (توکی) تفاوت مذکور را بین میزان توجه به حیطه آینده جنسی با حیطه آگاهی‌های جنسی و اخلاق جنسی و همچنین اخلاق جنسی با آگاهی‌های جنسی نشان داده است. به عبارت دیگر، خانواده‌های شهر تهران بیشترین میزان توجه را به حیطه آینده جنسی و کمترین میزان توجه را به حیطه آگاهی‌های جنسی داشته‌اند (جدول پنج).

جدول ۵ - آزمون توکی در خصوص میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به تربیت جنسی بر اساس سه حیطه مورد مطالعه

سطح معناداری	اختلاف میانگین	متغیر
۰/۰۰۰	۰/۹۶۶۷	آینده جنسی < --- آگاهی‌های جنسی
۰/۰۰۰	۰/۴	آینده جنسی < --- اخلاق جنسی
۰/۰۰۰	۰/۵۶۶۷	اخلاق جنسی < --- آگاهی‌های جنسی

سؤال پنج پژوهش عبارت بود از این‌که؛ آیا در هر یک از موارد فوق بین نحوه تربیت جنسی فرزندان خانواده‌های شهر تهران بر حسب متغیرهای؛ سطح تحصیلات والدین، سن، شغل و سطح درآمد آنان تفاوت معنادار وجود دارد؟

الف) بررسی معنادار بر حسب سطح تحصیلات والدین

به منظور بررسی وجود تفاوت معنادار در خصوص نحوه تربیت جنسی فرزندان خانواده‌های شهر تهران بر حسب متغیر تحصیلات، با توجه به توزیع نرمال داده‌های

حاصله و همچنین، تجانس واریانس گروه‌های مورد بررسی از آزمون تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شده است. «F» محاسبه شده در سطح $P \leq 0/05$ بیانگر وجود تفاوت معنادار بین میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به حیطه‌های سه گانه تربیت جنسی بوده است (جدول شش).

جدول ۶ - نتایج آزمون F، میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به تربیت جنسی بر اساس سه حیطه مورد مطالعه

سطح معناداری	F	انحراف معیار	میانگین	سطح تحصیلات
0/000	۴۱/۳	0/۳۱	۱	ابتدایی
		0/۳۷	۱/۱۶	راهنمایی
		۱/۱۶	۲	دیپلم
		۱/۳۸	۲/۴۱	دانشگاهی

آزمون مقایسه زوجی اختلاف میانگین (توکی) تفاوت مذکور را بین میزان توجه خانواده‌های دارای مدرک تحصیلی دانشگاهی با خانواده‌های دارای مدرک تحصیلی ابتدایی، راهنمایی و متوسطه و همچنین متوسطه با ابتدایی و راهنمایی نشان داده است. به عبارت دیگر، خانواده‌های دارای مدرک تحصیلی دانشگاهی و متوسطه به نسبت خانواده‌های دارای مدرک تحصیلی ابتدایی، راهنمایی بیشتر به تربیت جنسی فرزندان خود توجه نموده‌اند (جدول هفت).

جدول ۷ - آزمون توکی در خصوص میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به تربیت جنسی بر اساس متغیر سطح تحصیلات والدین

سطح معناداری	اختلاف میانگین	متغیر
0/000	۱/۴۱	دانشگاهی < ---- < ابتدایی
0/000	۱/۲۵	دانشگاهی < ---- < راهنمایی
0/000	0/۴۱	دانشگاهی < ---- < دیپلم
0/000	۱	دیپلم < ---- < ابتدایی
0/000	0/۸۲	دیپلم < ---- < راهنمایی

ب) بررسی تفاوت معنادار بر حسب سن والدین

به منظور بررسی وجود تفاوت معنادار در خصوص نحوه تربیت جنسی فرزندان خانواده‌های شهر تهران بر حسب متغیر سن والدین، با توجه به توزیع نرمال داده‌های حاصله و همچنین، تجانس واریانس گروه‌های مورد بررسی از آزمون تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شده است. «F» محاسبه شده در سطح $P \leq 0/05$ بیانگر وجود تفاوت معنادار بین میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به تربیت جنسی بوده است (جدول هشت).

جدول ۸ - نتایج آزمون «F» میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به تربیت جنسی بر اساس متغیر سن والدین

سطح معناداری	F	انحراف معیار	میانگین	سن
0/000	41/3	0/11	1/07	28-33
		0/21	1/16	34-39
		0/37	2/01	40-46
		1/16	2/41	46 سال به بالا

آزمون مقایسه زوجی اختلاف میانگین (توکی) تفاوت مذکور را بین میزان توجه خانواده‌های دارای متوسط سن 46 سال به بالا با خانواده‌های دارای متوسط سن 28 تا 33 و 34 تا 39 و همچنین، خانواده‌های دارای متوسط سن 40 تا 46 با خانواده‌های دارای متوسط سن 28 تا 33 نشان داده است. به عبارت دیگر، خانواده‌های دارای متوسط سن 46 سال به بالا و 40 تا 46 بیشتر به تربیت جنسی فرزندان خود توجه نموده‌اند (جدول نه).

جدول 9 - آزمون توکی در خصوص میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به تربیت جنسی بر اساس متغیر سن والدین

سطح معناداری	اختلاف میانگین	متغیر
0/000	1/43	46 سال به بالا < ---- 28-33
0/000	1/2	46 سال به بالا < ---- 34-39
0/000	1/18	40-46 < ---- 28-33

ج) بررسی تفاوت معنادار بر حسب شغل والدین

به منظور بررسی وجود تفاوت معنادار در خصوص نحوه تربیت جنسی فرزندان خانواده‌های شهر تهران بر حسب متغیر شغل والدین، با توجه به توزیع نرمال داده‌های حاصله و همچنین، تجانس واریانس گروه‌های مورد بررسی از آزمون تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شده است. «F» محاسبه شده در سطح $P \leq 0/05$ بیانگر وجود تفاوت معنادار بین میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به تربیت جنسی بوده است (جدول ده).

جدول ۱۰ - نتایج آزمون F ، میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به تربیت جنسی بر اساس متغیر شغل والدین

شغل	میانگین	انحراف معیار	F	سطح معناداری
کارگر	۱/۱۶	۰/۳۷		
آزاد	۱/۷۵	۰/۰۹	۱۸/۶۵۶	۰/۰۰۰
کارمند	۲/۱۶	۱/۴		

آزمون مقایسه زوجی اختلاف میانگین (توکی) تفاوت مذکور را بین میزان توجه خانواده‌های دارای مشاغل کارمند یا خانواده‌های دارای مشاغل کارگری و آزاد و همچنین، خانواده‌های دارای مشاغل آزاد با کارگری نشان داده است. به عبارت دیگر، خانواده‌های دارای مشاغل کارمند و آزاد به نسبت خانواده‌های دارای مشاغل کارگری بیشتر به تربیت جنسی فرزندان خود توجه نموده‌اند (جدول یازده).

جدول ۱۱ - آزمون توکی در خصوص میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به تربیت جنسی بر اساس متغیر شغل والدین

متغیر	اختلاف میانگین	سطح معناداری
کارمند < کارگر	۱/۰۷	۰/۰۰۰
کارمند < آزاد	۰/۵۵	۰/۰۰۰
آزاد < کارگر	۰/۵۸	۰/۰۰۰

د) بررسی تفاوت معنادار بر حسب سطح درآمد والدین

به منظور بررسی وجود تفاوت معنادار در خصوص نحوه تربیت جنسی فرزندان خانواده‌های شهر تهران بر حسب متغیر سطح درآمد خانواده، با توجه به توزیع نرمال داده‌های حاصله و همچنین، تجانس واریانس گروه‌های مورد بررسی از آزمون تحلیل

واریانس یک طرفه استفاده شده است. «F» محاسبه شده در سطح $P \leq 0/05$ بیانگر وجود تفاوت معنادار بین میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به تربیت جنسی بوده است (جدول دوازده).

جدول ۱۲ - نتایج آزمون F، میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به تربیت جنسی بر اساس متغیر سطح درآمد والدین

سطح معناداری	F	انحراف معیار	میانگین	سطح درآمد
0/000	31/7	0/19	1/07	پایین
		0/37	1/18	متوسط
		1/36	2/11	بالا
		1/8	2/53	بسیار بالا

آزمون مقایسه زوجی اختلاف میانگین (توکی) تفاوت مذکور را بین میزان توجه خانواده‌های دارای سطح درآمد بسیار بالا با خانواده‌های دارای سطح درآمد پایین و متوسط و همچنین، سطح درآمد بالا با سایرین نشان داده است. به عبارت دیگر، خانواده‌های دارای سطح درآمد بالا به نسبت خانواده‌های دارای سطح درآمد پایین و متوسط بیشتر به تربیت جنسی فرزندان خود توجه نموده‌اند (جدول سیزده).

جدول ۱۳ - آزمون توکی در خصوص میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به تربیت جنسی بر اساس متغیر سطح درآمد والدین

سطح معناداری	اختلاف میانگین	متغیر
0/000	1/41	بسیار بالا ---- < پایین
0/000	1/25	بسیار بالا ---- < متوسط
0/000	0/87	بالا ---- < پایین

بحث و نتیجه‌گیری

۱- میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به تربیت جنسی فرزندان خود در حیطه آگاهی‌های جنسی پایین‌تر از گزینه متوسط بوده است. در واقع آنان چنانچه باید به برنامه‌ریزی برای رشد آگاهی‌های جنسی فرزندان، ارتباط صمیمی با فرزندان برای رشد

آگاهی‌های جنسی آنها، برنامه‌ریزی دقیق زمانی و محتوایی برای رشد آگاهی‌های مذکور، رشد آگاهی‌های مرتبط با بیماری‌های جنسی و اطلاع‌رسانی در خصوص چگونگی تکامل ارگانیزم‌های جنسی، و علائم آن، اندام جنسی و نحوه رعایت بهداشت آن و همچنین، آگاه‌سازی تدریجی و مداوم فرزندان بدون سرزنش، آگاهی فرزندان پیش از ابتلا به مخاطرات، رشد آگاهی‌های فرزندان در خصوص صفات و رفتارهای جنسی بهنجار، ابعاد روانی، جسمی و دینی رفتارهای جنسی و سایر زمینه‌های مخالف توجه نداشته‌اند. در تحلیلی مقدماتی از علل بی‌توجهی، ناکارآمدی و یا قصور والدین در خصوص این امر خطیر باید به مجموعه وسیعی از مسائل اجتماعی، اقتصادی و حتی تلقی‌های سوء و افراطی والدین از صحبت با فرزندان خود اشاره نمود. والدین بسیاری از صحبت با فرزندان خود در زمینه‌های فوق شرم داشته و یا حتی امکان دارد تصور نمایند، صحبت کردن با آنها به حدود و ثغور حاکمیتی والدین در خانواده خدشه وارد خواهد ساخت. تلقی برخی دیگر از ممانعت در زمینه مذکور، نوعی سطحی‌نگری مبنی بر عدم ارائه و آشنا نکردن زودتر از موعد فرزندان با پدیده مورد نظر بوده که مسلماً دور از واقعیت بوده زیرا در عصر رسانه‌های مدرن و با گسترش حوزه تعاملات فردی و گروهی همچنین، نقش بارز همسالان، بدهی است فرزندان به سرعت از مکانیسم‌های دیگری در این عرصه وارد شده و البته در آنجا فقط اطلاعات سوء و ناصواب است که نصیب آنان خواهد شد لذا، به نظر می‌رسد پیش از آگاه‌سازی فرزندان لازم است ابتدا دستگاه‌های متوالی به آموزش خود والدین در این خصوص پرداخته و سوء نگرش‌های آنان را ضایع نموده تا پس از آن، موعد تلاش والدین برای آگاه‌سازی فرزندان فرارسد.

۲- میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به تربیت جنسی فرزندان خود در حیطه اخلاق جنسی پایین‌تر از گزینه متوسط بوده است. در واقع آنان چنانچه باید به مقوله‌هایی چون؛ ایجاد معیارهای اخلاقی در وی در خصوص پرهیز از روابط پنهانی با جنس مخالف، تأثیرات سوء تمایلات جنسی کنترل نشده در زندگی فردی و اجتماعی، پرهیز و ایجاد معیارهای امتناع درونی از برقراری روابط صمیمانه با دوستان غیرمقید به اصول اخلاقی، کمک به وی در مراعات حدود شرعی در خصوص جنس مخالف، توسعه خودکنترلی غریزه جنسی، آشناسازی وی با چگونگی تأمین، شرایط و ملزومات

سنی و قانونی رفتارهای جنسی، لزوم مهارسازی فرآیند جنسی، آشناسازی فرزند با مکانیسم‌های هدایت متناسب رفتار جنسی، ایجاد تدریجی حد اعتدال و تفکر منطقی در وی پیرامون مسائل جنسی و زمینه‌هایی از این قبیل توجه نداشته‌اند. در بررسی علل احتمالی این موضوع می‌توان به دلایل فوق‌الذکر و نیز حتی در پاره‌ای موارد ضعف معیارهای مذکور در خود آنها و نیز برخی مسائل ناشی از شرایط؛ فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی جامعه که مستقیم یا غیرمستقیم بر نارسایی مذکور والدین به دلایل مختلف از جمله وقت نداشتن، اشتغال شدید، تأثیرپذیری‌های چندگانه فرزندان و مواردی از این دست اشاره نمود.

۳- میزان توجه خانواده‌های شهر تهران به تربیت جنسی فرزندان خود در حیطه آینده پایین‌تر از گزینه متوسط بوده است. در واقع چنانچه باید به آماده‌سازی فرزندان برای زندگی مشترک همراه با عشق و تفاهم، احترام گذاردن نسبت به جنس مخالف، ارزش دادن و پذیرش جنس مخالف، شناخت احساسات جنس مخالف، یادگیری سبک عشق‌ورزی، یادگیری سبک برقراری ارتباط کلامی و غیرکلامی با جنس مخالف، آماده‌سازی وی برای توجه به خواسته‌های جنس مخالف همراه با عشق و تفاهم برای تشکیل زندگی مشترک تلاش ننموده و حتی در کمک به فرزند برای شناسایی معیارهای انتخاب جنس مخالف متناسب با اهداف زندگی، منطقی با جنس مخالف نیز توجه مبسوطی نداشته‌اند. در بررسی علل احتمالی این موضوع نیز می‌تواند متأثر از شرایط زمینه‌های فوق‌الذکر باشد.

۴- یافته‌های پژوهش حاضر در مجموع نشان از ناتوانی خانواده‌ها در تربیت جنسی فرزندان دارد. آنها در هیچ‌یک از مؤلفه‌های تربیت جنسی یعنی؛ آگاهی‌های جنسی، آینده جنسی و اخلاق جنسی، توانسته‌اند با فرزندان خود گفتگو کنند. در واقع، پایین‌تر از متوسط بودن میانگین به‌دست آمده نشان می‌دهد، فرآیند تربیت جنسی در هر سه حیطه آگاهی‌های جنسی، آینده جنسی و اخلاق جنسی، در خانواده‌ها سیر طبیعی خود را طی نمی‌کند و خانواده‌ها در انجام آن با ناتوانی مواجه باشند.

۵- نتایج حاصل دال بر عدم موفقیت خانواده‌های شهر تهران در حیطه‌های سه‌گانه تربیت جنسی، شبیه نتایج نیننگ و بارنت (۲۰۰۴) و راس (۲۰۰۰) بوده است. راس در دو کشور دانمارک و سوئد، نشان می‌دهد که خانواده‌ها در این زمینه عملکرد چندانی

موفقی نداشته و بیشترین نقش تربیت جنسی به عهده مدارس می باشد. مطالعات لیواس (۲۰۰۲) نیز نشان می دهد، در ایالات متحده نیز، بیشترین نقش تربیت جنسی به عهده مدارس می باشد و خانواده های محدودی توانسته اند در این زمینه موفق عمل نمایند.

۶- بر اساس نظر کرکلر، تربیت جنسی با توجه به سه حیطه آگاهی های جنسی، اخلاق جنسی و آینده جنسی از مشکلات جوامع امروزی می باشد. از این رو فرهنگ سازی و افزایش سطح آگاهی خانواده ها در این زمینه یکی از راه حل های ترویج تربیت جنسی مطلوب فرزندان در بین خانواده ها است.

۷- بین میزان توجه خانواده های شهر تهران به حیطه های سه گانه تربیت جنسی، تفاوت وجود داشته به طوری که بیشترین میزان توجه آنان به حیطه آینده جنسی و کمترین میزان توجه نیز به حیطه آگاهی های جنسی بوده است. مطالعات لیواس (۲۰۰۲) و راس (۲۰۰۰) در ایالات متحده، دانمارک و سوئد نشان می دهد، توجه تربیت جنسی متمرکز بر آگاهی های جنسی است در حالی که نتایج حاضر، مؤید آن است که در جامعه مورد بررسی، تمرکز تربیت جنسی بر آینده جنسی است. در واقع، خانواده ها فرزندان را برای زندگی آینده جنسی آماده می کنند، هرچند که میانگین حیطه مذکور نیز پایین تر از سطح متوسط بوده است.

۸- بین میزان توجه خانواده های شهر تهران به تربیت جنسی فرزندان بر حسب متغیرهای؛ سطح تحصیلات، سن، شغل و سطح درآمد والدین تفاوت وجود داشته به طوری که خانواده های دارای مدرک تحصیلی دانشگاهی به نسبت خانواده های دارای مدرک تحصیلی ابتدایی، راهنمایی و متوسطه بیشتر به تربیت جنسی فرزندان خود توجه نموده اند. این امر بیانگر تأثیر مثبت سطح تحصیلات بر تربیت جنسی فرزندان است. همچنین، خانواده های دارای متوسط سن ۴۰ تا ۴۶ و ۴۶ سال به بالا بیشتر به تربیت جنسی فرزندان خود توجه نموده اند. شاید با اضافه شدن سن والدین از حجب و حیای افراطی آنان نسبت به موضوع کاسته شده و یا این که آنان در سنین بالاتر به سطحی از ژرف نگری دست می یابند که تلاش برای تربیت جنسی فرزندان توسط خود را مسئولیتی خطیر دانسته که کوتاهی از آن ضررهای جبران ناپذیری برای فرزندان آنان خواهد داشت.

۹- از سوی دیگر، خانواده‌های دارای مشاغل آزاد و کارمند نیز به نسبت خانواده‌های دارای مشاغل کارگری بیشتر به تربیت جنسی فرزندان خود توجه نموده‌اند. این امر نیز می‌تواند به رشد سطح آگاهی‌های والدین مرتبط باشد. در واقع اگر اشتغال، تابعی از سطح تحصیلات باشد، می‌توان این امر را ناشی از گسترش دایره آگاهی‌های علمی آنان دانست.

۱۰- نهایتاً این‌که، خانواده‌های دارای سطح درآمد بالا به نسبت خانواده‌های دارای سطح درآمد پایین و متوسط بیشتر به تربیت جنسی فرزندان خود توجه نموده‌اند. در این خصوص نیز در کنار این‌که پژوهش‌های دقیق‌تر می‌تواند مشخص‌کننده‌تر باشد ولی در مجموع می‌توان، در شرایط متعادل اقتصادی، سطح درآمد را بازتابی از نوع اشتغال و همچنین سطح تحصیلات والدین دانست که در مجموع عوامل فوق می‌توانند به گسترش دایره آگاهی‌های علمی والدین و تأثیر مثبت آن در این خصوص منجر شود.

منابع

- احمدی، ع. ا. (۱۳۸۳). چگونگی و حدود ارتباط سالم بین دختر و پسر قبل از ازدواج. جوان و تشکیل خانواده، تألیف استادان طرح جامع آموزش خانواده. چاپ سیزدهم. تهران: انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- امینی، ا. (۱۳۶۸). آیین تربیت. تهران: انتشارات اسلامی.
- انوشه، م.؛ نیک‌نامی، ش.؛ توکلی، ر. و فقیه‌زاده، س. (۱۳۸۲). بررسی مقدماتی آموزش بلوغ در دختران نوجوان. فصلنامه اندیشه و رفتار، سال نهم، شماره ۲، پاییز ۸۲.
- بارنز، (۱۹۶۵). تربیت جنسی در اسلام. ترجمه م. دوایی و پ. ن. بنی‌سی. (۱۳۸۴). دومین کنگره سراسری خانواده و مشکلات جنسی، آذر ماه ۱۳۸۴. تهران.
- پورامینی، م. ب. (۱۳۸۳). تربیت جنسی در سیره نبوی. مجموعه مقالات تربیت اسلامی ویژه تربیت جنسی، گروه پژوهشی تعلیم و تربیت اسلامی، سال سوم، شماره ۸، ص ۱۹۹. قم.
- دبس، م. (۱۳۷۴). مراحل تربیت. ترجمه ع. م. کاردان. تهران: دانشگاه تهران.
- فرید، م. (۱۳۶۶). الحدیث. ج ۱ و ۲. دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
- فائمی امیری، ع. (۱۳۶۴). مجموعه بحث‌ها در زمینه خانواده و تربیت کودک. تهران: نشر امیری. ص ۳۲۱.
- ثابت، ح. (۱۳۸۲). اصول و روش‌های تربیت جنسی در اسلام. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. قم: پژوهشکده حوزه و دانشگاه، ص ۲۱.

- لاچتکف. (۱۳۶۱). کودکان و نوجوانان. ترجمه م، تقی زاده. تهران: انتشارات بنیاد. محمدی، م.ر. (۱۳۸۱). تربیت جنسی در اسلام. رساله کارشناسی ارشد روانشناسی، مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی. قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره). مطهری، م. (۱۳۷۴). نظام حقوق زن اسلام. چاپ بیست و یکم. تهران: انتشارات صدرا. معرفای، ا. (۱۳۷۹). تربیت جنسی، تربیت فراموش شده. نشریه تربیت، بهمن ۷۹.
- Crcler, G. (2000). *Introduction to sexual education*. New York: W.H.
- Hekma, G. (2004). *Sexualities*. Free University Amsterdam.
- Kalmuss, D. (2004). Nonvolitional sex and sexual health. *Archives of Sexual Behavior*, 33(3), 197-206.
- Lewis, L.J. (2002). Examining sexual health discourse in a racial context. *Archives of Sexual Behavior*, 14(3), 223-234.
- Maclaren, A. (1995). Primary care for women, comprehensive sexual health assessment. *Journal of Nurse-Midwifery*, 40(2), 104-119.
- Netting, N.S. & Burnett, M.L. (2004). Twenty years of students sexual behavior: sub cultural adaptations to a changing health environment. *Adolescence*, 39 (153), 19-38.
- Rus, G. (2000). *Sexual health*. New York: Hal-Jak.
- Turkel, A.R. (2004). The hand that rocks the cradle rocks the boat: The Empowerment of women. *Journal of the American Academy of Psychoanalysis & Dynamic Psychiatry*, 32(1), 41-53.
- Vandermassen, G. (2004). Sexual selection: A tale of male bias and feminist denial. *Europen Journal of Womensstudies*, 11(1), 2-26.
- Ware, A. (1999). *Sexual behavior*. Washington: D.C.